

ליקוטים נפלאים פרשת שמות

ללמד בזאת את כל באי עולם, כי אף משה "איש האלוקים", נולד בדרך הטבע ולא מחוץ לדרך הטבע, ולהודיעך שכל אחד ואחד שהורתו, לידתו וחינוכו בקדושה - ראוי ומסוגל לזכך את גופו ונשמתו עד שיגיע לדרגת "איש האלוקים".
(ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל)

"ותרא את התיבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה" (ב, ה)

וברש"י כתב ונשתרבה ידה אמות הרבה. והנה אף על פי שידעה בת פרעה מדת ידה, שמן הנמנע לפשטה יותר מכפי מדתה, ושבשום אופן לא תשיג בידה את התיבה ששטה בתוך היאור, מכל מקום לא נמנעה משלוח את ידה להצילו. וסוף דבר היה, כי נשתרבה ידה והצילתו. וללמדנו בא, לבל יתעצל האדם מלהציל את מי שזקוק להצלה, ואפילו אם לפי ראות עיני האדם לא יעלה בידו בדרך הטבע להצילו, מכל מקום בל יניח ידו ובל יעמוד מנגד, אלא יתעסק בהצלה עד מקום שידו מגעת...
(חפץ חיים על התורה)

"ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה, ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה". (ב, ו)

וקשה מנא ידעה שהוא מילדי העברים, ונראה דהנה אמרו רז"ל ביבמות (דף עט.) שבני ישראל מצווינים בזה שהם רחמנים וגומלי חסדים, אבל הגויים ערלי לב ואכזרים המה ולא ירחמו על איש. והנה ידוע מה שכתבו הספרים דאם מקבלים פני צדיק הדור, אז נמשך קדושה מהצדיק אל האיש המסתכל עליו. ולכן בראותה כי בפתחה את התיבה ובראותה את הילד היא מתמלאת חמלה ורחמים עליו, תמהה היתכן שיש חמלה לנכרית, והבינה כי "ראיית הילד היהודי גרמה לה זאת". ולכן אמרה כי בטח מילדי העברים זה, ונכנס בי רגש של רחמים מצורת ילד הצדיק הזה.
(הרה"ק רבי אהרן הלבירשטם מקרייז - צאנז ז"ע)

"וירא בסבלתם" (ב, יא)

רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: היה משה מעמיד פנים שהוא מסייע לפרעה ולמעשה היה יוצא ומסייע לאחיו. והיה טוען על כל אחד משא לפי כוחו. ומה קיבל בשכר זה, אמר הקב"ה: אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערם של ישראל ונהגת בהם מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר אתך, לפיכך נאמר: "ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה" (ג, ד). (שמות רבה א, כז).

עוד אמר רבי נחמיה: ראה שהיו כתפיהם נוטפים דם מחמת המשא הכבד והיה עושה להם תחבושת על גבי המכה. אמר לו הקב"ה: חייך, שאין צער ומכה עולה בך. שנאמר: "ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עיניו ולא נס ללחה" (דברים לד, ז), (מדרש כתב יד).

"ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף" (א, ה)

אילו היה יודע ומכיר את יוסף, את עברו ופרשת חייו, כי אז היה לומד לקח מזה, שדווקא כל האמצעים שהופעלו כדי להביא עליו רעה, הן ע"י האחים והן ע"י פוטיפר - הם היו הדרכים אשר הובילוהו אל פסגת ההצלחה והגדולה, וממילא היה חושש לענות ולהציק ליהודים, פן יגרום על ידי כך לגאולתם ועלייתם לגדולה.
(אמרי אש להרה"ק מגומבין ז"ל)

"ויקצו מפני בני ישראל" (א, יב)

פירש הרה"ק בעל האמרי חיים מוויז'ניץ ז"ע: המצרים קצו מ"פני" בני ישראל, מן הפנים והדיוקן שלהם, שלא יכלו לסבול קלסתר יהודי טיפוס - וזוהי מדה מצרית מובהקת...

"שם האחת שפרה ושם השנית פועה" (א, טו)

מדוע שינה פרעה שמותיהן של יוכבד ומרים לפועה ושפרה שהם שמות מצריים וכן את שמו של יוסף? שידוע היה פרעה כי כל זמן שהמילדות יהיו נקראות בשמותיהן העבריים: "יוכבד" ו"מרים", לא יוכל לבוא אליהן בהצעה אכזרית כזו, להמית את ילדי ישראל. לפיכך ציווה אליהן תחילה לשנות את שמותיהן ל"שפרה" ו"פועה", סבור היה, כי לכשהיו נקראות בשמות מצריים ישפיע הדבר על כל הלך, רוחן וישנה את מהותן ואופיין, עד אשר יהיו מסוגלות לרצוח את ילדי ישראל. ורק אז נתן להם את הצו השני: "אם בן הוא והמית אותו". כל עצמו של האדם הוא השם. טמיעת השם משפיע מאד על טמיעה פנימית של הרוח והאופי.
(הצדיק מרימינוב זצ"ל)

"ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים" (א, יז)

ולכאורה קשה, הרי זה כפל לשון, דממילא ידעינן שאם לא עשו כדבר המלך להמית את הילדים, הם נשארו בחיים? וי"ל, שיוכבד ומרים הצדקניות, התפללו להקב"ה שאפילו אם נגזר ח"ו על מישהו מהנולדים שימות בשעת הלידה, כעת יחיה ולא ימות, שלא יאמרו עליהן שעשו כדבר פרעה והמיתוהו ח"ו, וזהו שאמר הכתוב "ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים" להמית את כל הנולדים, ונוסף לכן "ותחיין את הילדים", הם בתפלתן הק' פעלו חיים לאלו שנגזר עליהם מיתה בשעת לידה. (מפרשים)

"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי וכו' ותהר האישה ותלד בן" (ב, א-ב)

יש לעיין בפשר כל האריכות הזאת, בפרטי פרטים, של תולדות משה רבינו, והלא אין דרך הכתב בכך? אלא רצתה התורה

ליקוטים נפלאים פרשת שמות

**"ושאלה אשה משכנתה כלי כסף כלי זהב
ושמלות ושמלתם על בניכם ועל בנותיכם
ונצלתם את מצרים" (ג, כב)**

בארתי פעם בדרך צחות, 'ושאלה אשה' האישה דורשת ותובעת, ומה פתאום, ומדוע, האם חסר לה? לא, אלא 'משכנתה ומגרת ביתה'. שם היא ראתה, אצל השכנה יש יותר. ומה היא תובעת? 'כלי כסף' אצל השכנים יש יותר כלי כסף בארון, 'כלי זהב', פלונית מעוטרת ביותר תכשיטים מאשר היא, 'ושמלות' היא זקוקה לבגדים חדשים מהאופנה החדשה. על כך מזהירה אותנו התורה, 'ושמלתם' שימו לבבכם, השקיעו את כל מוחכם, 'על בניכם ועל בנותיכם', שראשיכם יהיה נתון אך ורק לחינוך בניכם ובנותיכם שילדיכם יגדלו דורות ישרים, דורות מאירים. 'ונצלתם את מצרים' שכאשר ראשיכם יהיה נתון אך ורק לחינוך ילדיכם, אז 'תרוקנו' את מצרים, 'מצרים' לשון מיצר, תצאו מן המיצר, מכל הצרות. (כ"ק אדמו"ר ה"שועות משה" מויז'ניץ ז"ע)

**"ואת המטה הזה תיקח בידך אשר תעשה בו
את האותות האלה" (ד, יז)**

התורה כדי להמחיש את היחס בין הילדים להורים אומרת "למטה אבותיו" הילדים הם המטה שאצל האב. ה' אומר למשה: "ואת המטה הזה תיקח בידך" - אם אתה לוקח את הילד יד ביד אז יקום בך: "אשר תעשה בו את האותות האלה" תראה ניסים ונפלאות... אך אם תשליך את המטה (לא תתייחס לילד) הוא יהפוך לנחש... ומה הפתרון להחזיר אותו למוטב?! "אחוז בזנבו" - בוא אליו בדברים החשובים לו (ולא לך) משחקים, טיולים דברים שהוא אוהב לעשות - תתחבר אליו משם, למרות שהם זנב... ומשם תאחז וכך תצליח להחזירו למוטב...

**"ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם
הזה" (ה, כז)**

ח"ו שאדון הנביאים משה עבד ה' ידבר סרה נגד ה'. אלא העניין בזה הוא: שמשה נתן בזה דוגמא של טענה לרשב"ע כביכול בשביל כל המליצי יושר. וזהו: "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך לעם הזה" - כל השנאה נגדנו נובעת מזה שבאתי אל פרעה לדבר בשמך, שאנו מקדשים את שמך ואנו מדברים בשם תורתך הקדושה, בגללך רבנו של עולם שונאים אותנו ואנו סובלים, עליך הורגנו כל היום, ולכן עליך להצילנו מיד שונאינו. (קדושת לוי)

אמר רבי אליעזר: כשהיו נוטלים את הסיד, הייתה הרוח באה ומפזרת את הסיד והיה נכנס בעיניהם והיה משה הולך ומנקה את עיניהם. אמר לו הקב"ה: חייך, אפילו בשעה שעיניהם של בני אדם כהות מחמת הזקנה כמו יעקב, אין עיניך כהות! שנאמר: "לא כהתה עינו". (שם).

עוד אמרו רבותינו: כשהיה משה רבנו רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי ובא משה ומצאו על שפת הנהר כשהוא מבקש לשתות, אמר משה: לא ידעתי שברחת מפני שהיית צמא, ומכיוון שראה בו שהוא עייף הרימו על כתפיו ונשא. אמר לו הקב"ה: יש לך רחמים על צאנו של בשר ודם, חייך, שאתה תרעה את צאני ישראל (שמות רבה ב. ב)

**"וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל..."
(ב, כג)**

ולפני מותו הרגישו שטוב להם תחת שבט הנוגש ולא נאנחו? אלא בחייו של המלך חשבו שרק הוא אכזר והיה להם זיק של תקוה, שכשימות ויבוא אחר תחתיו, ירווח להם ולכן קיוו לשינוי. אבל אחרי "וימת מלך מצרים" שהמצב לא השתנה כלל לטובה, ראו שתקוותם הייתה תקוות שווא, שכל מלכי מצרים שווים ורק השם יתברך יכול להושיעם, "ויאנחו ויזעקו". (ר' איצ'לה מוולוז'ין)

**"ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה"
(ב, כג)**

בני ישראל לא הצטערו כל כך מעצם העבודה המפרכת, כמו מזה שלא ניתן להם להתפלל ולעבוד את האלוקים (איזוהי עבודה שבלב - זו תפילה); ואכן, שוועתם מן ה"עבודה" עלתה מיד השמימה ונתקבלה. (רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ל)

"ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם" (ג, יג)

סח ר' אברהם מרדכי מגור: משה רבינו היה עניו מכל אדם. כששלחו הקב"ה למצרים האמין שהוא הפחות שבפחותים שבעם, והסימן - אין הוא יודע אפילו את שמו של הקב"ה, בעוד כל ישראל יודעים. טען וחשש שמה "ואמרו לי מה שמו", יבקשו לבחון אותי "מה אומר אליהם?" ומה אענה להם, הרי לא אדע ...

"אהיה אשר אהיה" (ג, יד)

למה נקרא שמו של הקב"ה "אהיה אשר אהיה"? השיב על כך רבי יעקב יצחק מפשיסחא: כשאדם מתחרט ואומר: אהיה טוב מהיום ואילך, מיד משיב לו הקב"ה: גם אני אהיה אתך ואשרה עליך שכינת. (ר"י מפשיסחא)